

Ötenazi- Sürdürülebilirlik Maliyet Fayda Analizi

Euthanasia-Sustainability Cost-Benefit Analysis

Süleyman YÜKÇÜ¹

¹Dokuz Eylül Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, İşletme Bölümü, İzmir, Türkiye

Nazan GÜNGÖR KARYAĞDI²

²Bitlis Eren Üniversitesi, Sosyal Bilimler Meslek Yüksekokulu, Muhasebe ve Vergi Bölümü, Bitlis, Türkiye

Selda KORGA³

³Ege Üniversitesi, Ege Meslek Yüksekokulu, Muhasebe ve Vergi Bölümü, İzmir, Türkiye

ÖZ

Bu çalışmanın amacı insanların hatta bazı hayvanların çok kötü yaşam koşullarına sahip olmaları nedeniyle hayatlarını sonlandırma durumunu konu alan ötenazi konusunu incelemektir. Çalışmada ötenazi sürdürülebilirlik kavramı ile ilişkilendirilerek çevresel, ekonomik ve sosyal sürdürülebilirlik açısından ele alınmıştır. Bu doğrultuda ötenazi sürdürülebilirliğin ekonomik, çevresel ve sosyal alt boyutları çerçevesinde yönetim muhasebesi yaklaşımıyla maliyet fayda analizine tabi tutularak örneklenmeye çalışılmıştır. Bu çalışmadaki veriler yazarlar tarafından tahmini olarak oluşturulmuştur. Ardından, ötenazinin var olması ve var olmaması durumu dikkate alınarak ekonomik, çevresel ve sosyal sürdürülebilirlik açısından gelir ve maliyet unsurları belirlenmiş ve maliyet fayda analizi yapılmıştır. Analizin amacı şu veya bu kararın verilmesi gerektiğini işaret etmek yerine konuyu olası tüm boyutlarıyla ele alıp ortaya koymak ve okuyucunun görüşüne sunmaktır. Yapılan maliyet fayda analizi ile ortaya çıkan parasal maliyet ve gelir kalemlerinin tutar olarak büyüklüğü ve parasal olmayan gelir ve maliyet kalemlerinin etkisinin vakanın tıbbi özelliğine ve hastanın çevresindeki yakınlarının profiline bağlı olarak değişebileceği sonucuna ulaşılmıştır.

JEL Kodları: M40, M41

Anahtar Kelimeler: Ötenazi, Sürdürülebilirlik, Maliyet-Fayda Analizi

ABSTRACT

This research aims to investigate euthanasia, the act of terminating the lives of humans and certain animals due to their poor living conditions. This study explores euthanasia within the framework of sustainability, including environmental, economic, and social aspects. To achieve this, euthanasia is examined through a cost-benefit analysis using a management accounting approach, considering its implications across the economic, environmental, and social dimensions of sustainability. Data for this study were estimated by the authors. Income and cost factors related to the presence or absence of euthanasia were identified within the economic, environmental, and social realms of sustainability, followed by a comprehensive cost-benefit analysis. It is important to note that the purpose of this analysis is not to advocate for specific decisions but rather to present a nuanced understanding of the issue and invite the reader's perspective. The cost-benefit analysis showed that the monetary costs and income, as well as the influence of non-monetary factors, may fluctuate depending on the medical specifics of the case and the dynamics of the patient's family profile.

JEL Codes: M40, M41

Keywords: Euthanasia, Sustainability, Cost-Benefit Analysis

Giriş

Yolda yürürken ya da herhangi bir doğa yürüyüşünde adım atarken ayağınızın altında bir karınca veya böceğin olduğunu görür ve basmaktan çekinirsiniz. Böylece onların hayatta kalmasını sağlamış olabilirsiniz. Bu imtinalı davranış insanlarda var olan canlıları hayatta tutma, öldürmeme duygusunun davranışsal tezahürüdür. Birçok insanın ruhuna ve beynine yerleştirilmiş olan önemli duygulardan biri de yaşatma duygusudur. Milattan binlerce yıl önce yazılı kural haline getirilen emir içerisinde yer alan “Öldürmeyeceksin” emrinin insanlardaki tezahürüdür. Ancak savaş ve olağanüstü durumlar sebebiyle birçok insan milyonlarca canlının hatta insanın ölümüne neden olmuştur.

Tıp alanında yapılan milyarlarca para birimlik yatırımların amacı insanların hatta hayvanların biraz daha sağlıklı olmalarını sağlamak, hayatta kalmalarına katkıda bulunmak, daha acısız bir yaşam sürmelerine imkân vermek içindir. Bu çalışmadaki amaç, insanların hatta bazı hayvanların çok kötü yaşam koşullarına sahip olmaları nedeniyle hayatlarına sonlandırma durumunu konu alan “ötenazi” konusunu incelemektir. İnsanlar ve hayvanlar onulmaz hastalıklara yakalanıp, onulmaz acılar yaşayabilmektedir. Konu bu yönüyle ele alındığında bazı canlıların hayatlarının dayanılmaz acılar çekmesi halinde sonlandırılması gerektiğini ortaya çıkarabilmektedir. Kötü sayılabilecek bu koşullar devam ettikçe hem rahatsızlıklar artacak hem de evren ve canlılar olumsuz etkilenecektir. Konunun bu yönüyle sürdürülebilirlik ile ilişkisinin olduğu düşünülmektedir. Olumsuz koşulları sürdürmek sürdürülebilirlik üzerinde olumsuz etkiye sahip iken olumsuz koşulları sonlandırmak ise olumlu etkiye sahiptir. Sürdürülebilirlik açısından bakıldığında yaşamı sonlandırma ya da devam ettirme kararı maliyetleri de etkilemektedir. Maliyetler karşımıza parasal boyutlarda çıkabildiği gibi parasal olmayan boyutlarda da çıkmaktadır. Parasal olmayan boyut manevi biçimde tezahür etmektedir.

Geliş Tarihi/Received 17.04.2024
Kabul Tarihi/Accepted 26.07.2024
Yayın Tarihi/Publication Date 15.10.2024

Sorumlu Yazar/Corresponding author:

E-mail: suleyman.yukcu@deu.edu.tr

Cite this article: Yükçü, S., Güngör Karyağdı, N. & Korga, S. (2024). Euthanasia-Sustainability Cost-Benefit Analysis. *Trends in Business and Economics*, 38(4), 202-210.

Content of this journal is licensed under a Creative Commons Attribution 4.0 International License

Bu bilgiler ışığında çalışmadaki temel amaç, ötenazi uygulamasının yapılabildiği yapılmayacağına sürdürülebilirlik açısından incelenmesi, parasal olan ve olmayan maliyetlerin ortaya konulması ve okuyucunun dikkatine sunulmasıdır. Bu çalışmada ötenazi hiçbir şekilde savunulmamakta ya da karşı çıkılmamaktadır. Ötenazi kararını vermek isteyen ya da vermek istemeyen insanların koşullarını tahammül etmeye insan aklı yetmemektedir. Kısacası ötenaziye taraf ya da karşı olma gibi bir düşünce içinde bulunulmamaktadır. Sadece ötenazi konusunun sürdürülebilirliğe olan etkileri ve bu durumun maliyetler açısından ele alınmasının incelenmesi çalışmadaki odak noktayı oluşturmaktadır. Yani olaya yönetim muhasebesi açısından yaklaşma amacı söz konusudur. Bu yönüyle çalışmadaki bir diğer amaç konuyu incelerken yönetim muhasebesinin alınacak kararlarda nelere dikkat edilmesi gerekliliğini ortaya koyarak günlük hayatını bu konulardan uzak yaşayan insanların görüşüne sunarak bir parçaya olsa düşünmelerini sağlamaktır.

Ötenazi

Hukuk, ahlak ve din gibi birçok alanı yakından ilgilendiren ötenazi kavramı, tıbbi imkânların kullanılmasıyla iyileşmeyen, çeşitli ızdıraplar veren hastalıklara yakalanan hastaların tıbbi yardımın sonlandırılarak ölüme terk edilmesi anlamına gelmektedir (Sulu, 2017, s. 551). Başka bir tanıma göre ise, tıbbi açıdan iyileşmesi mümkün olmayan hastaların acılarını dindirmek adına ölümüne yardım edilmesidir.

Ötenazi kavramı çeşitli şekillerde sınıflandırılmaya tabi tutulmuştur. Ötenazi, bir kişinin kendi iradesine bağlı olarak gerçekleşebileceği gibi kişinin yakınları ya da bir kurulun talebine istinaden de gerçekleşebilir. Bu noktada aktif ötenazi ve pasif ötenazi kavramları gündeme gelmektedir. Buna göre, tedavi imkanının bulunmaması halinde gerçekleşen ötenazi aktif iken; kurul ya da yakınların karar alması pasif ötenazi olarak tanımlanmaktadır (Kutlu vd., 2018, s. 244). Aktif ötenazide kendi iradesini ortaya koyma varken pasif ötenazide kendi iradesini ortaya koyamama durumu mevcuttur. Aktif ötenazi hekimler tarafından gerçekleştirilen bir eylem iken pasif ötenazi bir eylemsizlik durumu şeklinde yerine getirilmektedir (Firidin, 2023, s. 560). Literatürde aktif ve pasif ötenazi istemli ve istemsiz ötenazi olarak da adlandırılmaktadır (Ömeroğlu, 2009, s. 86).

Ötenazi kavramının sınıflandırılmasına ilişkin bir yaklaşım da kazai ve medikal ötenazi şeklinde yapılmaktadır. Kazai ötenazi, mahkeme kararı gerektiren ötenazidir. Medikal ise, hekim kararına dair yapılan ötenazidir (Artuk ve Yenidünya, 2011, s. 301). Bir hasta tarafından ötenazi istenmesinin birçok sebebi olabilir. Bu sebeplerden en belirgin olanları şunlardır (Caho vd., 2012, s. 131; Firidin, 2023, s. 12):

- Hasta bireylerin dayanılması güç acılar içinde olması,
- Hastaların kendilerine bakacak insanlara kendilerini yük olarak görmesi ve onların da hem fiziksel hem ruhsal olarak iyi olması düşüncesi içinde olmaları,
- Hastaların ölüm haklarının olduğunu düşünmesi,
- Hem fiziki hem de psikolojik olarak kendilerine acınılmasını istememeleri.

Ötenazi kavramı çoğu zaman bazı kavramlarla karıştırılmaktadır. Bunlardan birisi de intihardır. Kişinin kendini bilerek ve isteyerek öldürerek öldürmesi intihar olarak tanımlanmaktadır. İntihar eyleminde sosyal, ekonomik, psikolojik ve kültürel faktörlerin etkisi söz konusudur. Fakat ötenazide hastalanarak dayanılmaz acılar çeken kişilerin karşı tarafı kendi istekleri ile zorlaması ve ikna etmesidir. Bu nedenle söz konusu ötenazi ve intihar kavramları birbiri ile ayrılmaktadır (Artuk ve Yenidünya, 2011, s. 299-300).

Ötenazi sadece insanlarda değil hayvanlarda da uygulanan bir durumdur. Ötenazi uygulamasının insanlarda yapıldığı gibi hayvanlarda da yapıldığına yönelik çalışmaların yapıldığı görülmektedir. İnsanlara ötenazi yapılması için gerekli olan şartların hayvanlar için de geçeleri olduğu göz ardı edilmemelidir. Çünkü hayvan haklarına göre hayvanlara ötenazi yapılması da rast geleamaz.

Hayvanlarda ötenaziye karar verebilmek için hayvanın gerçekten acı çekip çekmediğinin tespit edilmesi gerekir. Ayrıca ötenazi hasta bir hayvanın diğer hayvanlara bulaştırma ihtimali gibi durumların varlığından dolayı diğer hayvanları korumak adına da gerçekleştirilebilir. Hayvanlarda ağrı oluşumun belirtileri şu şekilde saptanabilir (<http://nek.istanbul.edu.tr>):

- Gıda ve su alımında günden güne azalma olması,
- Ciddi kilo kayıplarının yaşanması,
- Yatık ve parlak olan tüylerinin dikleşmesi,
- Tükürük salgısında artış görülmesi,
- Hayvanın tepkilere duyarsız olması,
- Diş titremesi gibi belirtilerin görülmesi
- Hayvanın başını bacaklarının arasına alıp kambur durması,
- Agresif davranışlar.

Ötenazinin aktif olarak kullanıldığı ülkeler, Belçika, Hollanda, Lüksemburg, Kanada, Kolombiya, Avusturalya, Yeni Zelanda ve İspanya'dır. Almanya, İngiltere, Fransa'dır. Amerika Birleşik Devletleri'nin (ABD) bazı eyaletlerinde ise ötenazi pasif şekli ile uygulanmaktadır (Rietjens, 2009, s. 274). Bütün bu yönleri ile ötenazi türü hangisi olursa olsun (aktif, pasif, istemli, istemsiz, kazai, medikal) ötenazi yapılmasının bütünsel olarak bazı şartlarının olduğu doktrinde açıkça ifade edilmiştir. Buna göre ötenazi yapılması için gerekli olan şartlar şunlardır (Artuk ve Yenidünya, 2011, s. 303; Firidin, 2023, s. 15):

- Hastalık geniş anlamda her hastalığı kapsayacak şekilde düşünülmelidir,
- Yaşamak isteyen hastaya sebep ne olursa olsun uygulanamaz,
- Hastalığın dünyanın hiçbir yerinde ve koşulunda çaresinin olmaması,
- Hastalık artık hastanın dayanamayacağı ölçüde ıstıraplı olmalı.

Ötenaziye ilişkin ayrıntılı bilgiler aşağıdaki başlıklar itibariyle incelenebilir:

Ötenazi'nin Tarihi

Ötenazi kavramı ilk kez 1623'te Bacon tarafından kullanılmıştır. İyi, güzel ve ölüm yardımı şeklinde de ifade edilmektedir (Özen ve Şahin, 2010:17). Ötenaziye ilişkin tartışmaların başladığı ve bu kavrama sempati ile bakılmaya başlanması XIX. Yüzyılın sonlarındadır. 1889 yılında Nietzsche tarafından kaleme alınan "Moral für Arzte" (Hekimler için Ahlak) yazıda; "Hasta, toplum için parazittir." ifadesi kullanılmıştır. Nietzsche yine yazısında "Belli bir durumda, artık daha fazla yaşamak uygun değildir." Söylemi ile ötenazinin uygulanabilirliğini savunmuştur. Bu görüşlere bakarak kendine açık kapı bulan Nazi Almanya'sında 8.000 civarında çocuk ve 70.000'e yakın yetişkin, ötenazi çerçevesinde öldürülmüştür. Bundan dolayı insanlar ötenaziye ön yargı ile yaklaşmışlardır. (Namal, 2011, s. 74).

1794 yılında Prusya'da, Büyük Frederic, iyi niyetle, can çekişen hasta ve yaralıları öldüren kişilere taksirle adam öldürme suçunu işlemesinden dolayı ceza veren kanunu yürürlüğe koymuştur (Bayraktar, 1972 'den İlhan, 2011, s. 5). Yine 1799 yılında ötenazi ile ilgili meydana gelen çarpıcı olaylardan biri de Napolyon'un Mısır seferi sırasındaki tutumudur. Askerlerin Mısır seferi sırasında çaresi olmayan vebaya yakalanması ve orduya engel olabileceği düşüncesi ile öldürülmelerini istemesidir. Ancak orduda görevli olan doktorlar bu duruma engel olmuş ve bu vahşetin önüne geçilmiştir (İlhan, 2011, s. 5).

1935 yılına gelindiğinde ötenazi kavramının meşrulaştığı ve İngiltere'de "Voluntary Euthanasia Society", 1938'de ise Amerika Birleşik Devletleri'nde "Euthanasia Society of America" kurulan kuruluşlar olmuştur. Ancak bu kuruluşların meşrulaştırma çabaları başarısız olmuştur (Altay, 2005, s. 13). Amerika'da ilk tedavisi mümkün olmayan hastalar için 1974 yılında Connecticut'da hastane kuruldu ve yine aynı dönemde Ölüm Hakkı Topluluğu da kuruldu. Bu dönemde

yaşanan bazı durumlar ötenaziye ilişkin tartışmaların tekrar ivme kazanmasına neden olmuştur. 1974'te 21 yaşındaki Karen Ann Quinlan'ın geri dönüşümsüz bir komaya girmesi olayıdır. Bu olaya yönelik doktorlar Quinlan'ın kalıcı bitkisel hayatta olduğunu açıklamış ve aile respiratörün çıkarılması amacıyla mahkemeye başvurmuştur. O dönemde New Jersey mahkeme kararı respiratörün çıkarılabileceği yönünde karar almıştır. Bu olay ötenaziye olan ilgiyi tekrardan arttırmıştır. Bu tarihlerde yine Amerika'da 8 eyalette ölüm hakkın beyannameyi kabul edilerek yayınlamıştır (Çelik, 2016, s. 27).

Bu olayın akabinde 1980 yılında ötenaziye savununa bütün dünya kuruluşları "Dünya Ölme Hakkı Dernekleri Federasyonu" ("World Federation of Right to Die Societies") adı altında İngiltere'de birleşmişlerdir. Kurulan federasyonun temel amacı, her yıl düzenli şekilde farklı ülkelerde bir araya gelerek uluslararası programlar düzenlemek ve ötenazinin tanınmasını, meşrulaştırmasını savunmaktır. Bu çerçevede bir slogan geliştiren federasyon "şerefli bir ölüm için çözümler sağlamak"("ensuring choices for a dignified death")tır (Sulu, 2017, s. 554). Ötenazinin resmi ve hukuka uygun bir şekilde uygulanabilirliği ise XX. yüzyılın ikinci yarısından sonra gerçekleşmiştir (Güven, 2000, s. 7).

2001 yılında ise Hollanda'da ötenazi ve hekim yardımı ile ölüm konusu yasallaştırılmıştır. Bir yıl sonra da Belçika ötenaziye yasallaştırmıştır. Giderek ötenaziye yasal hale getirmeye başlayan ve ülke sayısı artmış, 2008 yılında ise Lüksemburg tarafından yasallaştırılma işlemi gerçekleşmiştir. Belçika ötenazi konusunda daha da ileri giderek 2014 yılında ötenazi uygulamasındaki tüm yaş kısıtlamalarını ortadan kaldırarak bunu uygulayan ilk ülke olma özelliği taşımıştır. Bu yasayla terminal dönemde ve iyileşmesi hiçbir şekilde mümkün olmayan hasta çocuklu ailelere ötenazi seçme hakkı tanındı. Hollanda da benzer bir düzenleme geçerli olmaya başlamıştır. Ancak Hollanda'da farklı olarak 12 yaş altındaki çocuklar için ötenazi yasal olarak kabul edilmemiştir. Belçika'da çocuk yasasının yürürlüğe girmesiyle 2016 yılında, ilk defa reşit olmayan 17 yaşında bir birey hekim yardımıyla intiharla hayatına son vermiştir (Çelik, 2016, s. 27).

Ötenazi Hukuku

Hak ve hürriyetler bakımından ele alınarak incelenmesi gereken bu konu hukuk açısından da tartışmaya açıktır. İnsanın sahip olduğu ve korunmasını arzuladığı değerlerin başında hayat gelmektedir. İnsana önem verilmiş ve insan hayatının dokunulmaz olduğu açıkça ifade edilmiştir. Dokunulmazlığı olan hayat 'el-ma'sûmiyetü'd-dem' olarak adlandırılmaktadır. Hukuk nazarındaki dokunulmaz olan bu hayat bireylerin mal, can, beden ve namus dokunulmazlığını da içermektedir. Böylece bireyin maddî manevî bütün varlığı koruma altına alınmaktadır (Çelik, 2016, s. 59). Bu çerçevede çalışmanın bu bölümünde ötenazi konusuna Dünya Hukuku ve Türkiye Hukuku açısından değinilecektir.

Dünya Hukuku'nda Ötenazi

Ötenaziye "suç" olarak görüp-görmemek ya da suç olarak kabul edenlerin konuyu ayrı bir kanun maddesinde değerlendirmesi her ülkeye ve yasalarına göre farklılık göstermektedir. Ceza kanunlarında birçok ülke ötenaziye yer vermemiştir. Hatta ötenaziye kasten adam öldürme olarak görmüşlerdir. Fransa, Arjantin, Brezilya, Bulgaristan, Yugoslavya, İsveç, Rusya, Macaristan gibi birçok ülke ötenaziye kabul etmeyen ülkelerdendir. Birçok ülkenin Tıbbi Deontoloji Kanunlarında ötenazi açık bir şekilde yasaklanmıştır (Artuk, 2011, s. 320-321). Ötenazi, bazı ülkelerin ceza kanunları kapsamında farklı bir suç olarak kabul edilmiştir. Bu şekilde bir uygulamanın nedeni, "faildeki acıma saiki ve mağdurun öldürülme talebi" şeklinde açıklanmıştır. Ceza kanunlarında ötenaziye farklı bir suç olarak kabul eden ülkeler arasında İtalya, Yunanistan, Finlandiya, Norveç, Almanya, Polonya vardır. Ötenazinin bazı ülkelerde bile yasal olarak kabul edilip uygulandığı da görülmektedir. Bu ülkelere Hollanda, Belçika ve Amerika Birleşik Devletleri'nin Texas Eyaleti örnek olarak verilebilir. Bu ülkelerde pasif

ötenazinin aktif ötenaziye oranla daha çok tercih edildiği görülmektedir. Ötenazinin bu ülkelerde uygulanabilmesi belirli şartlar ve prosedürlere bağlıdır (Bafra, 1990'ta aktaran İlhan, 2011, s. 19).

Ötenazinin kanunlaşmasına ilişkin fikir ilke olarak 1906 yılında gündeme gelmiştir. Bu fikir New York'taki Tıp Akademisinde akabinde New York'ta 1907'de toplanan Uluslararası Verem Kongresinde ve 1913'de Alman Parlementsosu, 1936'da ise İngiliz Lordlar Kamarasında gündeme gelmiştir. ABD'de faaliyette bulunan "Euthanasie Cemiyeti" tedavisi mümkün olmayan acılarla kıvranan hastalara ötenaziye savunmuş ve bu konuya yönelik 1947 yılında ABD hükümetine konuyla ilgili kanun teklifi yapılmasını sağlamıştır. Ancak kanun yasallaşmamıştır. O dönemlerde bazı olayların sık sık yaşanması ile ötenazinin yasallaşması gündeme gelmiştir. Fakat bu yasallaşma talebi reddedilmiştir (Güven, 2000, s. 20).

Aktif ötenazi helan Amerika Birleşik Devletleri'nde yasallaşmamıştır. Ancak kendi durumunu belirleyemeyecek durumda olan ağır ve iyileşmesi mümkün olmayan hastalar için ikincil şahıslar pasif ötenaziye karar verebilirler. Hollanda'da ise gönüllü aktif ötenazi yasalaşmış ve içtihatlar ile desteklenmektedir. İyileşmesi mümkün olmayan hastalar Hollanda'da ölme hakkını kullanabilmektedir. Hastalar bu hakkı kendisini öldürme için doktoruna devredebilmektedir. 1993'te Hollanda'da bu kapsamda bir kanun yürürlüğe girmiştir. Kabul edilen yasa gereğince tüzüğe uygun davranılması ile doktor yasal olarak korunmaktadır. Doktorun korunmasını da önemseyen bu tüzüğün kapsamı şöyledir (İlhan, 2011, s. 20):

- Hastanın gönüllü olarak ötenaziye istemesi şarttır.
- Hastanın iyileşmesi mümkün olmamalı ve ıstırapları dayanılmayacak düzeyde olmalıdır.
- Hastanın ıstırapları giderecek bütün yöntemler denenmiş olmalıdır.
- Hasta ötenazi ile ilgili detaylı bir şekilde bilgilendirilmiş olmalıdır.

Türk Hukuku'nda Ötenazi

Türk Hukuku'nda ötenazi kavramına ilişkin kesin bir tanım yapılmamıştır.1998 tarihinde yayımlanan ve 23420 sayılı Hasta Hakları Yönetmeliği'nin 13. maddesine göre, "Ötenazi yasaktır./ Tıbbi gereklerden bahisle veya her ne suretle olursa olsun, hayat hakkından vazgeçilemez. Kendisinin veya bir başkasının talebi olsa dâhil, kimsenin hayatına son verilemez." ifadesi açıkça yer almaktadır (Helvacı, 2013, s. 12). TCK'da ötenaziye ilişkin bir düzenleme yoktur. Hastanın mutlak rızası ve talebi olsa dahi ötenazi uygulayan doktor, kasten insan öldürme suçu işlemiş olur.

1989 yılında TCK Öntasarısı ikinci komisyonu tarafından hazırlanan metnin 135. maddesinde "Talep üzerine öldürme" başlığı şeklinde bir düzenleme yapılmıştır. Söz konusu bu düzenlemede; "İyileşmesi olanağı bulunmayan ve ileri derecede ızdırap verici bir hastalığa tutulmuş olan bir kimsenin, bilincinin ve hareketlerinin serbestliğine tam olarak sahip iken yaptığı ısrarlı talepleri üzerine ve sadece hastanın ızdıraplarına son vermek amacıyla öldürme fiilini işlediği sabit olan kimseye bir yıldan üç yıla kadar hapis cezası verilir." hükmüne yer verilmiştir. Ancak yine de hasta/hastaların kendi rızaları yeterli kabul edilmemiş ve temyiz kudretine sahip olduğu dönemde ısrarlı taleplerinin olması söz konusu olmuştur. Söz konusu düzenleme, TBMM Adalet Komisyonu tarafından kabul edilmeyerek düzenlemeden çıkarılmıştır. 1997 yılında bahsi geçen hüküm tekrar gündeme gelmiş ancak yine kabul edilmemiştir (Sulu, 2017, s. 560).

Ötenazinin Dini Boyutu

Literatürde ötenazi konusuna dini açıdan bakıldığında genellikle İslamiyet, Yahudilik, Hristiyanlık ve diğer dinler açısından ele alındığı görülmektedir. Çalışmanın bu kısmında dinlerin ötenaziye olan yaklaşımlarına değinilecektir.

İslamiyet

İslam dini, insana ve insan hayatına önem verilmesi gerektiğini, kişilerin canlarının dokunulmaz olduğunu savunmaktadır (Armağan, 2001:283). İslam dinine göre, insan hayatı annen karnında başladığı andan itibaren insan hayatına zarar vermek yasaktır. Anne hayatı tehlikede olduğu zaman ancak bebeğin hayatına son verilebilir (Sulu, 2017:566). İslâm Dini'nin birinci kaynağı olan Kur'ânı Kerim'de insanların başkalarını haksız sebeplerle öldürmesi yoruma ihtiyaç bırakmayacak kadar net bir şekilde yasaklanmıştır. İnsanları öldürmenin büyük bir suç olduğu ortaya konulmuş ve İslam dininde bir insanı haksız yere öldürmenin bütün insanları öldürmekle eşdeğer olduğuna vurgu yapılmıştır (Kaya, 2021, s. 63).

İslam dininde başkalarını sebep her ne olursa olsun öldürmek kesin bir şekilde yasaklanmıştır. Bu durumda ötanazi de dâhil olmak üzere bireyin hayat hakkına hiçbir sebeple dokunulamaz (Yiğit, 2013'te aktaran sulu, 2017, s. 567). Hz. Muhammed'in katıldığı Hayber Savaşı'nda Kuzmân ez-Zufurî olarak bilinen Müslüman asker yaralanmıştır. Çok acı çeken asker çektiği acılara son vermek amacıyla kılıcının sapını yere ucunu ise göğsüne dayayarak ölmüştür. Aslında bir nevi acılarına dayanamayan asker ötanazi yaparak acılarına son vermek istemiştir (Kaşıkçı, 2008, s. 84). Bu olay üstüne Hz. Muhammed "Bu kişi cehennemlidir." demiştir. İslam dinini göre insanın yaşadığı hayatın zorlukları karşısında ölümü temenni etmesi bile yasaklanmıştır (Sulu, 2017, s. 567).

Yahudilik

Yahudilik'te insanın Tanrı tarafından yaratıldığı ve hayatın Tanrı tarafından insana bahşedildiğine inancı esas alınmaktadır. Bu nedenle kişinin, sanki kendini kendisi yaratmış gibi davranması kabul görmemektedir. Tanrı tarafından insana verilen hayat yine

Tanrı tarafından, Tanrı'nın istediği şekilde, zamanda, kişiden alınacaktır; bu nedenle kişinin kendi hayatını ya da başkasının hayatını alması meşru olarak görülmemektedir (Tezioğlu, 1994'ten aktaran İlhan, 2011, s. 11).

Hayatın kalitesi çok önemli değildir, çünkü hayatı ve yaşamayı insana veren Tanrı'dır. Özetle, yaşam kişiye ait değildir. Yahudiliğe göre yaşamın her anı oldukça değerlidir. Bundan dolayı bir başkasını o kimsenin isteği üzerine öldürenler de katil olarak görülmektedir (Akbaş, 2010, s. 6).

Hristiyanlık

Yahudilikte olduğu gibi Hristiyanlıkta da ötanaziye karşı bir yaklaşım vardır. Hristiyanlıkta da doğadaki her şeyin sahibi ve belirleyicisi Tanrı'dır. İnsana hayat veren Tanrı'dır. Bu nedenle verdiği hayatı yine alacak odur. Hristiyanlığa göre, kişi kendi hayatına son veremeyeceği gibi başkasının hayatına da son verme hakkına sahip değildir (Güven, 2000, s. 53).

Hristiyanlık inancı, hayatta mutluluklarla birlikte acıların da kaçınılmaz olduğu görüşünü savunmaktadır. İnsanların acı çekerek Hz. İsa gibi Tanrı'ya yaklaşabileceğini de iler sürmektedir. Acıların Tanrı tarafından insanlara verildiğini düşünen bu inanç, Hz. İsa'nın çarmıhta acı içinde ölmesinin Tanrı'nın istediği ile olduğunu ve insanların acıların hastalıkların Tanrı'nın onlar için öngördüğü planının bir parçası olarak görülmektedir (Akbaş, 2010, s. 7). Hristiyanlık tarihinde önemli isimlerinden biri olan Augustin intihar etmeyi eleştirmiş ve "On Emir"den altıncısı "Öldürmeyeceksin" emrine karşı bir hareket olarak kabul etmiştir. Hristiyanlık 325 yılında Roma İmparatorluğu'nun resmî dini olarak ilan edilmiş ve bu dönemde intihar "katil" ile aynı görülmüştür. İntihar eden Hristiyanların mezarlıklara gömülmesine karşı çıkmıştır. Sonraki dönemlerde intiharı eleştiren ve kınayan bir önemli isim de ünlü teolog ve filozof Thomas Aquinas olmuştur.

Diğer Dinlere Göre Ötanazi

İslamiyet, Yahudilik ve Hristiyanlık gibi dinlerin dışında Budizm,

Şintoizm gibi dinlerin de ötanaziye yaklaşımları literatürde yer almaktadır. Budizm'e göre, insanın bir hastalık ya da olaydan dolayı acı çekmesi olağan bir durumdur. Hastalıktan dolayı çok ızdırıp çekilmesi halinde Budizm öğretisine göre istemli ötanazi makuldür. Hatta Budizm inancında ızdırıplı hastalık ya da hastalıklardan kurtulmak amacıyla intihar etmenin "Nirvana"ya ulaşmayı engellemediği belirtilmektedir (İnceoğlu, 1999'dan aktaran Sulu, 2017: 568).

Sürdürülebilirlik

Bu kısımda sürdürülebilirlik kavramına değinilerek sürdürülebilirliğin çevresel, ekonomik ve sosyal sürdürülebilirlik unsurlarına ilişkin açıklamalar yapılmıştır.

Sürdürülebilirlik Kavramı

Sürdürülebilirlik sözlükte "sürdürülebilir olma durumu" olarak tanımlanmaktadır. Buradan yola çıkarak "sürdürülebilir" kelimesinin sözlükteki anlamına bakıldığında "aynı düzeyde veya biçimde devam edebilen" olarak ifade edildiği görülmektedir (TDK, 2024). Bu durumda sürdürülebilirliğin anlam olarak devamlılık, sürdürmek kavramlarına karşılık geldiği söylenebilir.

Sürdürülebilirlik bir kavram olarak ilk kez ormancılık ve balıkçılık gibi alanlarda yenilenebilir kaynaklar için kullanılmıştır (Lélé, 1988'den aktaran Lélé, 1991, s.609). 18. yüzyılda Alman ormancı Carlowitz, oduna olan yoğun talebin karşılanmasında ormanların sürdürülebilirliğinin sağlanması için kesilen yaşlı ağaçların yerine yeni fidanların dikilmesi gerektiğini belirtmiştir (Du Pisani, 2006, ss. 85-86; Yücel, 2018, s. 3). Balıkçılık alanında ise sürdürülebilirliğin sağlanması için Gordon ve arkadaşları "azami sürdürülebilir ürün" kavramına değinerek balıkçılık faaliyetinin planlı bir biçimde yapılması halinde maksimum sürdürülebilir verim alınabileceğini öne sürmüşlerdir (Kula, 1998'den aktaran Bozdoğan, 2005, s. 1014).

Sürdürülebilirlik kavramı zaman içerisinde farklı alanlarda farklı açılardan ele alınarak farklı biçimlerde tanımlanmıştır. Sürdürülebilirliği Brown (1981, s. 280) sosyal açıdan ele alarak sürdürülebilir toplumun tanımını yapmıştır. Conway (1983, s. 13) ise sürdürülebilir tarıma dikkat çekerek sürdürülebilirliği üretimde etkinlik ve verimlilik kavramları ile ilişkilendirmiştir. Sürdürülebilir ekosistem kavramına odaklanan Chapin III vd. (1996, s. 1017) ekosistem süreci içerisinde var olan grupların çeşitlilik ve verimliliğini koruma altına alan ve devamlılığını sağlayan bir kavram olarak ifade etmiştir. Gray ve Milne (2002) ise sürdürülebilirliğin adil kaynak dağılımı ile ekolojik yaşam destek sistemine göre ekonomik faaliyet ölçeğini vurguladığını belirtmiştir. Sürdürülebilirliği ilişkin ilk resmi tanım ise 1987 yılında Birleşmiş Milletler Dünya Çevre ve Kalkınma Komisyonu tarafından yayımlanan "Ortak Geleceğimiz" başlıklı Brundtland Raporu'nda yapılmıştır. Raporda sürdürülebilirlik kavramı sürdürülebilir kalkınma olarak ifade edilerek günümüzdeki neslin ihtiyaçlarını karşılarırken gelecekteki nesillerin ihtiyaçlarını da dikkate alması ve bu neslin ihtiyaçlarını karşılama yeteneğini ortadan kaldırmadan kendi ihtiyaçlarını karşılması olarak tanımlanmıştır (WCED, 1987, s. 8). Brundtland Raporu'nda çevresel bütünlük, sosyal eşitlik ve ekonomik refah kavramları sürdürülebilir kalkınmanın ilkeleri olarak ifade edilmiştir. Çevresel bütünlük ilkesi insan faaliyetlerinin kıt doğal kaynakları tüketmemesini, sosyal eşitlik ilkesi toplumda yer alan tüm bireylerin bu doğal kaynaklara ve fırsatlara eşit erişim sağlanmasını, ekonomik refah ilkesi ise üretimde etkinlik ve verimliliği öngörmektedir (Bansal, 2005, s. 198). Bu çerçevede 1997 yılında çevreci ekonomist Elkington tarafından geliştirilen "Üçlü Sorumluluk Raporlaması (Triple Bottom Line- TBL)" yaklaşımı; ekonomik refah, çevresel koruma ve sosyal adalet kavramların birbiri ile bağlantılı olmasını vurgulamaktadır (Elkington, 1997, s. 69-73).

Sürdürülebilirliğin Unsurları

Sürdürülebilirlik kalkınmanın üç temel ilkesinden yola çıkarak sürdürülebilirlik de çevresel, ekonomik ve sosyal sürdürülebilirlik olarak üç boyutta ele alınabilir.

Çevresel Sürdürülebilirlik

Çevresel sürdürülebilirlik, insan yaşamının sürekliliği için doğal sermaye olarak ifade edilen doğal çevrenin nitel ve niceliğine odaklanmaktadır. Ekosistemin bir parçası olan doğal çevre, dünyada yaşamın devamlılığı için gerek duyulan gıda, barınma ihtiyaçları ile iklim ve atmosfer koşullarını sağlayan bir çevredir (Yeni, 2014, s. 192). Çevresel sürdürülebilirlik ekosistemin taşıma gücü kapasitesi ve biyoçeşitliliği odak noktasına alarak doğal sermayenin korunması ve gelecek kuşaklara aktarılmasını ifade etmektedir (Bilgili, 2017, s. 565). Ayrıca çevresel sürdürülebilirlik yenilenebilir ve yenilenemeyen kaynaklar, kirlilik ve atık asimilasyonu gibi faaliyetler konusunda kısıtlamalar getirerek doğal sermayenin korunmasını sağlamaktadır (Goodland, 1995, s. 10).

İşletmeler açısından çevresel sürdürülebilirliğin sağlanabilmesi için yürütülen faaliyetlerin çevreye olan dolaylı ve doğrudan etkileri göz önünde bulundurulmalıdır. Ayrıca gelecek nesillerin ihtiyaçları dikkate alınarak doğal kaynakların rasyonel bir biçimde kullanılması sağlanmalıdır (Hernádi, 2012, s. 25).

Ekonomik Sürdürülebilirlik

Ekonomik sürdürülebilirlik ekonomik sermayenin korunması anlamına gelmektedir. Ekonomik sürdürülebilirliğin anlaşılabilmesi için öncelikle ekonomik sermayenin içeriğinin bilinmesi gerekmektedir. Ekonomik sermaye; finansal sermaye, fiziksel sermaye ve işletme organizasyonunu oluşturan bireylerin bilgi, beceri ve tecrübeye dayalı varlıklarının bir ölçüsü olan beşeri sermaye unsurlarından oluşmaktadır (Elkington, 1997, s. 74). Bu doğrultuda ekonomik sürdürülebilirlik; finansal, fiziksel ve beşeri sermaye unsurlarından oluşan ekonomik sermayenin korunması ve bu unsurların etkin bir biçimde yönetilmesi ve kaynakların verimli kullanılmasını öngörmektedir (Dyllick ve Hockerts, 2002, s. 133). Ekonomik sürdürülebilirliğin yönetilmesinde işletmenin finansal performansı, maddi olmayan duran varlıkların nasıl yönetildiği, işletmelerin ekonomi üzerindeki etkisi, işletmenin ekonomik faaliyetlerinin sosyal ve çevresel etkileri ve bu etkilerin nasıl yönetildiği konularının dikkate alınması gerekmektedir (Doane ve MacGillivray, 2001, s.19).

Sosyal Sürdürülebilirlik

Sosyal sürdürülebilirlik ise; sosyal sermayenin korunması, gelecek neslin yaşam kalitesinin göz önünde bulundurulması suretiyle toplumun ve bireylerin yaşam ve çalışma koşullarının iyileştirilmesi sürecini ifade etmektedir (Gençoğlu ve Aytaç, 2016, s. 2). Sosyal eşitlik, sosyal uyum ve refah kavramlarını içeren (Palich ve Edmonds, 2013, s. 2) sosyal sürdürülebilirlik sağlık, eğitim, alt yapı hizmetleri, barınma gibi toplumsal sermaye unsurlarına toplumun eşit erişimini sağlamayı vurgulamaktadır (McKenzie, 2004, s. 15). Başka bir ifadeyle sosyal sürdürülebilirlik toplumun ve bireylerin eşitlik ve sağlık gibi geleneksel sosyal politika alanlarını sosyal sermaye, ekonomi, çevre, yaşam kalitesi ve refah kavramlarıyla harmanlamaktadır (Colantonio vd., 2009, s. 4).

Bir işletmenin sosyal açıdan sürdürülebilir olması beşeri ve toplumsal sermayenin geliştirilmesi ve sosyal sermayenin sürdürülebilir bir şekilde yönetilmesine bağlıdır. Bu sayede sosyal olarak sürdürülebilir olan işletmeler faaliyette buldukları topluluklara değer katabilirler (Dyllick ve Hockerts, 2002, s. 134).

Literatür

Literatür ötenazi ve sürdürülebilirlik ile ilgili çalışmalar olmak üzere ikiye ayrılmıştır.

Ötenazi ile İlgili Yapılan Bazı Çalışmalar

Ötenazi merak edilen ve nasıl uygulandığına ilişkin araştırılan konular arasında yer almaktadır. Bu çerçevede literatürde hem hukuk, ahlak hem de dini açıdan sorgulanan ötenazi ve işleyişine ilişkin akademik çalışmalar mevcuttur. Bu çalışmalardan bazılarına aşağıda yer

verilmiştir.

Garrard ve Wilkinson (2005), Görev Gücü'nün görüşüne ilişkin temel argümanları eleştirel bir bakış açısıyla değerlendirmek istedikleri çalışmalarında, üç argümanı ele alarak incelemişlerdir. İlk olarak, ötanazinin (sözde) yanlışlığına ve genellikle pasif ötanazi olarak adlandırılan şeyin (sözde) izin verilebilirliğine dayanan bir argüman olduğunu savunmuşlardır. İkinci olarak, pasif ötanazinin (sözde) ölüme neden olmadığı için gerçekten ötanazi olamayacağı iddiasını öne sürmüşlerdir. Ve son olarak, pasif ötanazi kategorisini kabul etmenin (sözde) kötü sonuçlarına itiraz eden sonuç temelli bir argüman olduğunu ileri sürmüşlerdir.

Rietjens (2009) çalışmasında Hollanda'da ötanazi üzerine yapılan yirmi yıllık araştırmaları incelemiştir. Hollanda'da ötanazi ve diğer tıbbi yaşam sonu kararlarının sıklığı ve özellikleri hakkında net bilgiler elde edilmesini sağladığı çalışmasında, kamusal tartışmanın kalitesine ve ötanazi ile hekim destekli intiharın düzenlenmesi ve kamusal kontrolüne katkıda bulunmuştur. Hekimlerin vakaların büyük çoğunluğunda gerekli özeni gösterme kriterlerine uyduğunu belirtmiştir. Ayrıca, hekimlerin çoğunluğunun Ötanazi Yasası'nın yasal kesinliklerini artırdığını ve yaşamı sonlandırma eylemlerde dikkatli olunmasına katkıda bulunduğunu savunmuştur.

İhan (2011), ötenazi kavramını ahlaki felsefi açıdan değerlendirmek istemiştir. Çalışmada ötenazi kavramını detaylı bir şekilde incelemiş ve çalışma sonucunda ötenaziye ilişkin kararın kimler tarafından verilmesi gerektiğini, bir hak mı ya da suç mu olduğuna dair bakış açıları değerlendirilmiştir.

Türkmen (2015), ötenazi konusunu diğer disiplinlerle karşılaştırmalı olarak ele aldığı çalışmasında teolojik ve ahlaki açıdan bakıldığında insan hayatının kendisi kadar bir değeri vardır ve her şeyin bu kriterlere göre değerlendirilmesi gerekmektedir.

Ünverdi (2015) çalışmasında ötenaziye insan ve hayatın anlamı çerçevesinde yorumlamaya çalışmıştır. Ötenazinin bir sağlık sorunu olarak görülmesinin dışında temelinde insan ve hayat felsefesinin var olduğunu ileri sürmüştür.

Sulu (2017), insanların yaşam hakları kadar ölüm haklarının da olup olmadığı çerçevesinde ötenazi kavramını araştırmıştır. Çalışmasında ötenazi kavramına hukuk ve din açısından bakarak kavramı açıklamaya çalışmıştır.

Miller vd. (2018), çalışmalarında ötenazi vakasının ayrıntılı açıklamasını sunulmakta, demans hastaları için AED'lerin hazırlanması ve uygulanmasındaki temel zorluklar gözden geçirilmekte ve AED'lere ilişkin mevcut gözetim sisteminin yeterliliği kısaca değerlendirilmektedir.

Nicoloni vd. (2020) çalışmalarında Hollanda bölgesel ötanazi inceleme komiteleri tarafından yayınlanan kişilik ve ilgili bozuklukları içeren tüm psikiyatrik EAS vakalarının yönlendirilmiş içerik analizini yapmışlardır. Çalışma sonucunda, hastaların çoğunun kadın olduğu (%76, n = 52) ve genellikle uzun, karmaşık klinik geçmişleri olduğu ortaya çıkmıştır. Hastaların 62'sinde fiziksel komorbiditeler, %97'sinde en az bir komorbidite ve %70'inde iki veya daha fazla psikiyatrik komorbidite olduğu da tespit edilmiştir. Genellikle intihar girişimi (%47), kendine zarar verme davranışı (%27) ve travma (%36) öyküsü vardı. 46'sının daha önceki bir EAS talebi reddedilmiştir.

Firidin (2023) ötenaziye karmaşık bir sorun olarak ele aldığı çalışmasında kamu niteliğindeki olguları dikkate alarak ötenaziye açıklamaya çalışmıştır. Çalışmada ötenazinin karmaşık bir sorun olarak gündeme geldiğini ve birbirini tetikleyen sorunları beraberinde getirebileceğini vurgulamıştır.

Belek (2023), çalışmasında açık kaynaklardan elde edilen verilerle uluslararası ve Türk yargı kararları analiz etmiş hasta hakları açısından ötenaziye nasıl yaklaşıldığını incelenmiştir. Çalışma sonucunda hastanın

yaşamının sonuna karar verme hakkının hukuki güvence altına alınmasına yönelik çalışmalara katkı sağlanması gerektiğini vurgulamıştır.

Sürdürülebilirlik ile İlgili Yapılan Bazı Çalışmalar

Literatürde sürdürülebilirlikle ilgili farklı alanlarda çok sayıda çalışma yapıldığı görülmektedir. Örneğin; Gallego (2006) İspanya'da faaliyet gösteren işletmelerin çevresel, ekonomik ve sosyal boyutlara ait bilgilere yer verip vermediğini, bu bilgilerin sürdürülebilir kalkınmaya etki düzeyini ve Küresel Raporlama Girişimi tarafından sunulan göstergelerin kullanım düzeyini belirlemek amacıyla belirli işletmeleri incelemişlerdir. Sonuç olarak işletmelerin çevresel, ekonomik ve sosyal boyutlara ilişkin sunduğu bilgilerde artış ve iyileşme olduğu, en çok çevresel ve sosyal boyutlara ait göstergelerin paylaşıldığı görülmüştür. Spor alanında sürdürülebilirliğin boyutlarının belirlenmesini amaçlayan Koçak vd.(2013), yarı yapılandırılmış görüşme tekniğini kullanarak spor kamuoyunu oluşturan bireylerin görüşlerini almışlardır. Çalışma sonucunda spor alanında sürdürülebilirliğin bireysel, ekonomik, sosyal, çevresel, spora katılımın desteklenmesi ve örgütsel alt boyutlarında ortaya çıktığını tespit etmişlerdir. Çin'deki bazı tarım bölgelerinin sürdürülebilirlik düzeyini değerlendirmek için Liu ve Zhang (2013) çevresel, ekonomik, sosyal ve bütünlük sürdürülebilirliği dengeli performans ve toplam başarı yöntemlerini kullanarak ölçmüşlerdir. Çalışma sonucunda her iki yöntemden elde edilen sürdürülebilirlik düzeyine ilişkin değerlerin farklılık gösterdiğini tespit etmişlerdir. Başer vd. (2017) tarım işletmelerinde çevresel, ekonomik ve sosyal boyutlar açısından sürdürülebilirlik göstergelerini belirlemek ve sürdürülebilirliğin nasıl ölçüldüğünü ortaya koymak amacıyla FAO, Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı ile Türkiye İstatistik Kurumundan elde edilen verilerini incelemişlerdir. Can ve Ayvaz (2017) ise sürdürülebilir modaaya dikkat çekmek, üretici ve tüketicilerde farkındalık yaratmak ve sürdürülebilir kalkınmaya katkı vermek amacıyla tekstil ve moda sektöründe sürdürülebilirliği ekolojik açıdan ele almışlardır. Araştırma sonucunda sürdürülebilir bir üretim ve tüketim anlayışının benimsenmesi ile sürdürülebilir kalkınma açısından ülke ekonomisine olumlu bir katkı sağlanacağı, çevreye verilen zararın en düşük seviyeye inmesine olanak vereceği ifade edilmiştir. Strezov vd. (2017) tarafından yapılan çalışmada sürdürülebilir kalkınmanın çevresel, ekonomik ve sosyal boyutlarının değerlendirilmesi amacıyla dokuz endeks seçilerek analiz yapılmıştır. Yapılan analiz ile sadece iki endeksin bu üç boyutu birlikte ölçtüğü, diğerlerinin ise sosyoekonomik, sosyo-çevresel, ekonomik ve çevresel boyutu ölçebildiği sonucuna ulaşılmıştır. Sürdürülebilirliği kavramsa olarak ele alan Bilgili (2017) sürdürülebilir kalkınmanın çevresel, ekonomik ve sosyal boyutlarını incelemek için çalışmasında sürdürülebilir kalkınmanın tarihsel süreci ve Birleşmiş Milletler tarafında yapılan tanımına odaklanarak çevresel, ekonomik ve sosyal boyutlar açısından sürdürülebilir kalkınma kavramında değinmiş ve her bir boyutun önemini vurgulamıştır. Benzer biçimde Gedik (2020) de çalışmasında sürdürülebilir kalkınma kavramının tarihsel gelişimini inceleyerek çevresel, ekonomik ve sosyal boyutlar açısından sürdürülebilirlik kalkınmanın önemine vurgu yapmıştır. Tüyen (2020) işletmelerde sürdürülebilirlik kavramına odaklanarak sürdürülebilirliğe etki eden unsurları belirlemeyi amaçlamıştır. Bu doğrultuda ulaşılan kaynakların incelenmesi sonucunda işletmelerin sürdürülebilir olabilmeleri için organizasyon yapısı, amaç ve hedefler, paylaşılan değerler, ürün tasarımı, üretim sistemleri, örgütsel davranış, işletme ve yönetim fonksiyonları hususunda yeni ve kalıcı düzenlemelere yer vermeleri gerektiğini ifade etmiştir. Öte yandan Aslan vd. (2023), bir üniversite hastanesinde görev yapan sağlık profesyonelleri ile diğer meslek mensuplarının sürdürülebilir kalkınmaya ilişkin farkındalık

düzeylerini belirlemek için betimsel tarama yöntemi kullanılmış ve sağlık çalışanlarına anket uygulanmıştır. Analiz sonucunda eğitim durumu ve gelir düzeyi arttıkça ekonomik, çevresel ve toplumsal sürdürülebilirlik farkındalık düzeylerinin de arttığı belirlenmiştir. Ayrıca çalışanların özellikle ekonomik ve çevresel sürdürülebilir kalkınma farkındalık düzeylerini artırmaya yönelik çalışmaların yapılması gerektiği vurgulanmıştır.

Ötenazi ve Sürdürülebilirlik Maliyet Fayda Analizi

Maliyet fayda analizi, ekonomik olarak değerlendirilen ve getirisi en yüksek olması beklenen yatırım alternatifleri içerisindeki bütün yatırımların maliyetleri ve sağlayacakları faydaların parasal olarak ifade edilmesi, karşılaştırılması ve aralarındaki en uygun seçeneğin tercih edilmesi olarak tanımlanmaktadır (Şataf, 2014, s. 108). İlk kez 1844 yılında J. Dupuit'in tarafından faydanın ölçülmesi amacıyla gündeme getirilen bu kavram 1958 yıllarında teorik olarak literatürde yer alarak birçok alanda kullanılmaya başlanmıştır (Akalin, 1981, s. 114).

Maliyet-fayda analizinde faydaların ölçülmesi üzerinde durulması gereken önemli konulardandır. Bu analiz yapılırken öncelikle hangi faydaların analiz içerisinde yer alması gerektiğine karar verilmelidir. Daha sonra karar verilmiş olan fayda türlerinin değerlerinin nasıl ölçülmesi gerektiği hususuna dikkat edilmelidir. Analizde fayda dağılımı bakımından doğrudan ve dolaylı fayda olmak üzere iki grup vardır. Özel fayda-maliyet analizlerinde projenin faydası olarak sadece doğrudan faydalar esas alınırken sosyal fayda-maliyet analizlerinde ise projenin toplam faydası içine dolaylı faydalar da dâhil edilmektedir (Şataf, 2014, s. 110). Maliyet-fayda analizinde fayda unsuru bir projenin ekonomiye olan katkısını ön plana çıkarırken maliyet ise vazgeçilen faaliyetlerin ekonomiye sağlayabileceği katkıları yansıtmaktadır. Tam rekabet şartlarının mümkün olduğu ve kıt ekonomik kaynakların tam olarak kullanıldığı durumlarda faktör fiyatları marjinal maliyetleri ifade eder. Dış fayda ve maliyetlerin bulunmadığı zamanlarda da faktör fiyatları marjinal maliyetleri ifade eder. Dış maliyetlerin bulunması durumunda bunların analize dâhil edilmesi gerekir (Ergen, 2008, s. 125).

Fayda ve maliyet unsurunu ön plana çıkararak kaynakların dağılımında etkinlik ve bölüşüm adaletini sağlama konusunda analitik bir araç olarak kabul edilen maliyet –fayda analizi kamu ekonomisinde önemli bir yer edinmekte ve birim maliyetlere karşılık faydalara dikkate alarak seçim yapmayı tercih etmektedir (Akalin, 2004, s. 65).

Yukarıda ifade edildiği gibi ülkemizde herhangi bir hastanın kendisi için veya hasta yakınlarının herhangi bir hasta için ötenazi isteme veya uygulama hakkı bulunmamaktadır.

Ötenazi ve sürdürülebilirlik üzerine bir maliyet fayda analizi yapabilmek için herhangi bir ülkede veya koşulda ötenazi hakkının olduğu varsayımından hareket etmek gerekecektir.

Aşağıdaki analizde maliyet ve gelirleri öngörürken ötenazi uygulamasının yapılabileceği bir ortamda bulunduğu varsayılmıştır. Bu çerçevede bazı maliyetler parasal olarak öngörülmüş ve tahmin edilmiş olup bazılarının insani duygulara hitap etmesi nedeniyle parasal olamayacağı gerçeğinden hareketle tutar olarak ifade edilmeyip varlığı veya yokluğu dikkate sunulmuştur. Bu kapsamda ötenazi ve sürdürülebilirliğin çevresel, ekonomik ve sosyal alt boyutlarının karşılaştırılmasına ilişkin ötenazinin var olması ve var olmaması durumunda ortaya çıkan parasal ve parasal olmayan gelir ve maliyetlere Tablo 1'de yer verilmiştir. Aşağıdaki gelir ve maliyet unsurları dönemsel (aylık veya yıllık) olarak öngörülebileceği gibi hastanın doğal yaşam koşullarında hayatta kalabileceği zaman dilimine göre sonsuza kadar olan süreye ilişkin öngörülebilir bulunabilir. Bu çalışmada maliyet ve gelirler yıllık olarak düşünülmüştür.

Tablo 1. Ötenazi-Sürdürülebilirlik Maliyet Fayda Analizi

	ÖTENAZI VAR		ÖTENAZI YOK	
	Parasal (TL)	Parasal Olmayan	Parasal (TL)	Parasal Olmayan
Gelirler	1.134.000		120.000	
Ekonomik	990.000			
Kaçınılan Personel Maliyetleri	360.000	-	-	-
Kaçınılan Tıbbi Malzeme ve İlaç Maliyetleri	180.000	-	-	-
Kaçınılan Diğer Tıbbi Destek Maliyetleri	90.000	-	-	-
Kaçınılan Yatak/Alan Maliyeti	120.000	-	-	-
İşgücü Kaybının Telifisi	240.000	-	-	-
Devlet Desteği	0	-	120.000	-
Çevresel	12.000			
Kaçınılan Atık Maliyeti	12.000			
Sosyal	132.000			
Kaçınılan Hasta Yakınlarının Sonuçsuz Harcamaları	12.000			
Kaçınılan Psikolojik Destek	120.000			
Toplam				
Maliyetler	0		1.134.000	
Ekonomik			990.000	
Personel Maliyetleri	-		360.000	-
Tıbbi Malzeme ve İlaç Maliyetleri	-		180.000	-
Diğer Tıbbi Destek Maliyetleri	-		90.000	-
Yatak/Alan Maliyeti	-		120.000	-
Kaçınılan İşgücü Kaybı	-		240.000	-
Çevresel			12.000	
Atık Maliyeti	-		12.000	-
Çevresel Maliyetler (Enerji, Su, Kirlilik)	-	Yok		Var
Sosyal			132.000	
Hasta Yakınlarının Sonuçsuz Harcamaları	-		12.000	-
Psikolojik Destek	-		120.000	-
Hasta Yakınlarının Yaşadığı Acı ve Üzüntü	-	Var		Var
Psikolojik Çöküntü	-	Var		Var
Yaşama Sevincini Kaybetme	-	Var		Var
Kar/Zarar	1.134.000		(1.014.000)	

Tablo 1’de sunulan ötenazi-sürdürülebilirlik maliyet ve fayda analizinde ötenazinin olması ve olmaması halinde sürdürülebilirliğin ekonomik, çevresel ve sosyal boyutları açısından ortaya çıkan maliyet ve gelirler ele alınmıştır. Buna göre ötenazinin olması durumunda personel, tıbbi malzeme ve cihaz, diğer tıbbi destek, alan maliyetleri ve kaçınılan işgücü kaybından oluşan ekonomik parasal gelirlerin 990.000 TL, kaçınılan atık maliyetini içeren çevresel gelirin 12.000 TL olduğu görülmektedir. Kaçınılan hasta yakınlarının sonuçsuz harcamaları ve kaçınılan psikolojik destekten oluşan sosyal parasal gelirin ise 132.000 TL olduğu gözlemlenmiştir. Diğer taraftan ekonomik ve çevresel olarak parasal maliyetlerin ortaya çıkmadığı ancak sosyal olarak hasta yakınlarının yaşadığı acı ve üzüntü, psikolojik çöküntü, yaşama sevincini kaybetme olmak üzere parasal olmayan maliyetlere katlanıldığı ifade edilebilir. Ötenazinin olmaması durumunda ise ekonomik açıdan 120.000 TL gelir elde edildiği, çevresel ve sosyal açıdan ise herhangi bir gelirin gerçekleşmediği söylenebilir. Ayrıca ekonomik olarak 990.000 TL, çevresel olarak 12.000 TL ve sosyal olarak ise 132.000 TL parasal maliyetin ortaya çıktığı görülmektedir. Parasal olmayan maliyetler açısından ise enerji, su, kirlilik gibi çevresel; hasta yakınlarının yaşadığı acı ve üzüntü, psikolojik çöküntü gibi sosyal maliyetlere katlanıldığı saptanmıştır. Buradan hareketle ötenazinin var olması halinde ortaya çıkan parasal gelirlerin ötenazinin olmaması durumunda maliyete dönüştüğü sonucuna ulaşılabilir. Ayrıca, ötenazi olması ve olmaması durumunda sosyal boyut açısından katlanılan parasal olmayan maliyetlerin benzer olduğu söylenebilir.

Yukarıdaki tablo incelendiğinde gelir ve maliyet unsurlarının ekonomik, çevresel ve sosyal başlıklar altında gruplandırıldığı görülecektir.

Günlük yaşamdaki irili ufaklı hemen her kararın sürdürülebilirliğe bir etkisinin olması doğaldır. Ötenazi ile ilgili karar sürecinde ekonomik etkinin önemli bir tutara ulaştığında dikkate alınması düşünülebilir. Ancak çevresel ve sosyal maliyet ve gelirler göz önüne alındığında karar verme süreci başka bir boyuta evrilebilir.

Sonuç

Bu çalışmada toplumsal yaşamımızın minik ancak minik olduğu kadar acı gerçeğini sürdürülebilirliğin ekonomik, çevresel ve sosyal alt boyutları çerçevesinde yönetim muhasebesi yaklaşımıyla maliyet fayda analizine tabi tutarak örneklenebilir çalışılmıştır. Takdir edileceği gibi ötenaziye konu olabilecek her türlü vakanın kendine has maliyet ve faydaları oluşabilir. Maliyet ve faydanın tutar olarak büyüklüğü ve duygusal etkisi vakanın tıbbi özelliğine ve hastanın çevresindeki yakınlarının profiline bağlı olarak değişecektir. Ötenazi ile ilgili maliyet ve faydalara birçok kişi sadece duygusal açıdan yaklaşıp parasal değerlerin hiç önemli olmadığını düşünebilir. İlk anda haklı gibi görünen bu düşünce biçimi devlet desteğinin boyutlarının sınırı dikkate alındığında karşımıza üzerinde düşünülmesi gereken önemli bir problem çıkartmaktadır. Bazı aileler hemen hemen varlıklarının tamamını ötenaziye konu olan hasta uğruna harcayabilmektedirler. Çalışmanın maliyet fayda analizi bölümünün amacı şu veya bu kararın verilmesi gerektiğini işaret etmek yerine konuyu olası tüm boyutlarıyla ele alıp ortaya koyarak okuyucunun görüşüne sunmaktır.

Hakem Değerlendirmesi: Dış bağımsız.

Yazar Katkıları: Fikir- S.Y.; Tasarım- S.Y.; Denetleme-S.Y.; Kaynaklar- N.G.K- S.K.; Veri Toplanması ve/veya İşlemesi N.G.K- S.K.; Analiz ve/veya Yorum- S.Y.; Literatür Taraması- N.G.K- S.K.; Yazıyı Yazan- N.G.K- S.K.; Eleştirel İnceleme-S.Y.

Çıkar Çatışması: Yazarlar, çıkar çatışması olmadığını beyan etmiştir.

Finansal Destek: Yazarlar, bu çalışma için finansal destek almadığını beyan etmiştir.

Peer-review: Externally peer-reviewed.

Author Contributions: Concept-S.Y.; Design- S.Y.; Supervision-S.Y.; Resources- N.G.K- S.K.; Data Collection and/or Processing- N.G.K- S.K.; Analysis and/or Interpretation- S.Y.; Literature Search- N.G.K- S.K.; Writing Manuscript- N.G.K- S.K.; Critical Review-S.Y.

Conflict of Interest: The authors have no conflicts of interest to declare.

Financial Disclosure: The authors declared that this study has received no financial support.

Kaynaklar

- Akalın, G. (1981). Kamu Maliyesi. Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Yayınları No:486, Ankara
- Akalın, G. (2004). Kamu Ekonomisi, Akçağ Yayınları, Ekonomik Araştırmalar Dizisi, Ankara.
- Altay, G. (2005). Nitelikli Yaşam Hakkı İçin Ötanazi, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Bilgi Üniversitesi, İstanbul.
- Akbaş, M. (2010). Biyoetik Bir Sorun Olarak Ötanazi. *Felsefe Dünyası*, 51, 1-15.
- Altuğ, T., Karaca, Ç. & Bayrak, İ. (2003). Deney Hayvanlarında Analjezi ve Ötanazi. Demirhan, E. A ve arkadaşları.: *Uluslararası Katılımlı 3.Ulusal Tıp Etiği Kongresi Kongre Kitabı* (C.1), 2003, Bursa. F. Özhan Matbaacılık.
- Aрмаğan, S. (2001). İslâm Hukukunda Temel Hak ve Hürriyetler, *İslami Tetikler Dergisi* 1978, 7,275-288.
- Artuk, M.E. & Yenidünya, A.C. (2011). Ötanazi. [\[CrossRef\]](#) (Erişim Tarihi: 05.02.20224).
- Aslan, Y., Zeybek, D. Ö., Zengin, O. R. H. A. N., Kavşur, Z., & Güler, S. (2023). Sağlık Sektörü Çalışanlarının Sürdürülebilir Kalkınma Farkındalık Düzeylerinin Değerlendirilmesi: Üniversite Hastanesi Örneği. *Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 25(3), 1069-1098. [\[CrossRef\]](#)
- Bansal, P. (2005). Evolving Sustainably: A Longitudinal Study of Corporate Sustainable Development. *Strategic Management Journal*, 26(3), 197-218. [\[CrossRef\]](#)
- Başer, U., Bozoğlu, M., & Kılıç Topuz, B. (2017). Tarım İşletmelerinde Çevresel, Ekonomik Ve Sosyal Sürdürülebilirliğin Ölçülmesi. *Akademia Mühendislik ve Fen Bilimleri Dergisi*, 2(3), 1-13.
- Belek, H.A. (2023). Legal Approach to Euthanasia in Turkey and The World. *Avrasya Sosyal ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi*, 10(1), 163-175. [\[CrossRef\]](#)
- Bilgili, Muhammed Yunus (2017). Ekonomik, Ekolojik ve Sosyal Boyutlarıyla Sürdürülebilir Kalkınma. *Journal of International Social Research*, 10(49), ss.559-569. [\[CrossRef\]](#)
- Bozdoğan, R. (2005). Sürdürülebilir Gelişme Düşüncesinin Tarihsel Arka Planı. *In Journal of Social Policy Conferences*, 0(50), ss. 1011-1028. [\[CrossRef\]](#)
- Brown, Lester R (1981), *Building a Sustainable Society*, WW Norton & Company, New York.
- Chao, D.V.K., Chan, N. Y., & Chan, W. Y. (2002). Eurhanasia Revisited. *Oxford University Press*, 19(2),128-134. [\[CrossRef\]](#)
- Chapin III, F. S., Torn, M. S., & Tateno, M. (1996). Principles of Ecosystem

- Sustainability. *The American Naturalist*, 148(6), 1016-1037. [\[CrossRef\]](#)
- Colantonio, A., Dixon, T., Ganser, R., Carpenter, J., & Ngombe, A. (2009). Measuring Socially Sustainable Urban Regeneration in Europe.
- Conway, G. R. (1985). Agroecosystem Analysis. *Agricultural Administration*, 20(1), 31-55.
- Çelik, A. (2016). İslâm Hukuku Açısından Yaşama Hakkı ve Ötanazi. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Doane, D., & MacGillivray, A. (2001). Economic Sustainability: The Business of Staying in Business. *New Economics Foundation*, 1-52. [\[CrossRef\]](#)
- Du Pisani, J. A. (2006). Sustainable Development—Historical Roots of The Concept. *Environmental Sciences*, 3(2), 83-96. [\[CrossRef\]](#)
- Dyllick, T., & Hockerts, K. (2002). Beyond the Business Case for Corporate Sustainability. *Business Strategy and The Environment*, 11(2), 130-141. [\[CrossRef\]](#)
- Elkinngton, J. (1997). *Cannibals with Forks: The Triple Bottom Line of 21st Century Business*. United Kingdom: Capstone Publishing.
- Ergen, Z. (2008). Kamu Kesimi Yatırım Projelerinin Değerlendirilmesinde Fayda-Maliyet Analizi Tekniği ve Türkiye’de Uygulanabilirliği, Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 17(2), 115–132. [\[CrossRef\]](#)
- Firdin, E. (2023). Karmaşık Bir Sorun Olarak Ötanazinin Kamu Değeri Analizi. *Anadolu Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 24(3), 550-571. [\[CrossRef\]](#)
- Gallego, I. (2006). The Use of Economic, Social and Environmental Indicators as A Measure of Sustainable Development in Spain. *Corporate Social Responsibility and Environmental Management*, 13(2), 78-97. [\[CrossRef\]](#)
- Garrard, E. & Wilkinson, S. (2005). Passive Euthanasia. *Journal of Medical Ethics*. 31(2), 64-68.
- Gedik, Y. (2020). Sosyal, Ekonomik ve Çevresel Boyutlarla Sürdürülebilirlik ve Sürdürülebilir Kalkınma. *Uluslararası Ekonomi Siyaset İnsan ve Toplum Bilimleri Dergisi*, 3(3), 196-215. [\[CrossRef\]](#)
- Goodland, R. (1995). The Concept of Environmental Sustainability. *Annual Review of Ecology and Systematics*, 26(1), 1-24. [\[CrossRef\]](#)
- Gray, R., & Milne, M. (2002). Sustainability Reporting: Who's Kidding Whom?. *Chartered Accountants Journal of New Zealand*, 81(6), 66-70.
- Güven, K. (2000). *Kişilik Hakları ve Ötanazi*, Ankara, Nobel Yayıncılık.
- Helvacı, S. (2013). *Gerçek Kişiler*, İstanbul, Legal Yayıncılık.
- Hernádi, B. H. (2012). Green Accounting for Corporate Sustainability. Theory, Methodology, *Practice-Review of Business and Management*, 8(02), 23-30. [\[CrossRef\]](#)
- İlhan, H. (2011). “Ötanazi” Kavramının Ahlak Felsefesi Açısından İncelenmesi. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Kaşıkçı, O. (2008). Hukuk Tarihinde Ötanazi, *Türk Hukuk Tarihi Araştırmaları Dergisi*, 6,85-99.
- Koçak, F., Tuncel, F., & Tuncel, S. (2013). Sporda Sürdürülebilirliğin Boyutlarının Belirlenmesi, *Ankara University Faculty of Sports Sci. J*, 11(2), 113-129. [\[CrossRef\]](#)
- Köksal, B. (1972). *Hekimin Tedavi Nedeniyle Cezai Sorumluluğu*, Sermet Matbaası, İstanbul,
- Kutlu, İ., Çavuşoğlu, O. & Uygun, K. K. (2018). Ötanazi Algısı Üzerine Nitel Bir Araştırma. *PESA Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 4(2), 241- 254. [\[CrossRef\]](#)

- Lélé, S. M. (1991). Sustainable Development: A Critical Review. *World Development*, 19(6), 607-621. [\[CrossRef\]](#)
- Liu, F., & Zhang, H. (2013). Novel Methods to Assess Environmental, Economic, and Social Sustainability of Main Agricultural Regions in China. *Agronomy for Sustainable Development*, 33, 621-633. [\[CrossRef\]](#)
- Mckenzie, S. (2004). Social Sustainability: Towards Some Definitions. Hawke Research Institute Working Paper Series No 27, Hawke Research Institute University Of South Australia Magill, South Australia.
- Miller, D.G., Dresser, R. & Kim, S.H.Y. (2018). Advance Euthanasia Directives: A Controversial Case and Its Ethical Implications. *Journal of Medical Ethics*.45, 84-89.
- Namal, A. (2011). Türk Tıp Etiği Çevrelerinde Ötanazi Tartışmaları-Neden Henüz Küçük Bir Alev?, Hukuk ve Etik Boyutuyla Ötanazi (Derl. Nur Centel), [\[CrossRef\]](#) Erişim tarihi (05.02.2024).
- Nicolini ,M.E., Peteet J.R., Donovan G.K. & Kim SYH. (2020). Euthanasia and Assisted Suicide of Persons with Psychiatric Disorders: The Challenge of Personality Disorders. *Psychological Medicine*. 50(4):575-582[\[CrossRef\]](#)
- Ömeroğlu, Ö. (2009). Hukuksal Açıdan Ölme Hakkı Ve Kabul Edilebilirliği Sorunu. *Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 13(3-4), 85-106. [\[CrossRef\]](#)
- Özen, M., & Şahin, M.E. (2010). Ötenazi. *Ankara Barosu Dergisi*, 4, 15-36. [\[CrossRef\]](#)
- Özgün, C., & Ayzaz, K. (2017). Tekstil ve Modada Sürdürülebilirlik. *Akademia Doğa ve İnsan Bilimleri Dergisi*, 3(1), 110-119. [\[CrossRef\]](#)
- Palich, N., & Edmonds, A. (2013). Social Sustainability: Creating Places and Participatory Processes That Perform Well for People. *Environment Design Guide*, 1-13. [\[CrossRef\]](#)
- Rietjens, J.A. (2009). Two Decades of Research On Euthanasia From the Netherland, What Have We Learntand What Questions Remain. *Journal of Bioethical Inquiry*, 6, 271-283. [\[CrossRef\]](#)
- Sulu, M. (2017). Ötenazi Üzerine. *Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi*,22(1), 551-574.
- Strezov, V., Evans, A., & Evans, T. J. (2017). Assessment of the Economic, Social and Environmental Dimensions of The Indicators for Sustainable Development. *Sustainable Development*, 25(3), 242-253. [\[CrossRef\]](#)
- Şataf, C. (2014). Fayda-Maliyet Analizinde Uygulamada Karşılaşılan Güçlükler: Fayda ve Maliyetin Belirlenebilme Sorunu, Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 19(1), 107-123. [\[CrossRef\]](#)
- TDK (2024). Güncel Türkçe Sözlük, <https://sozluk.gov.tr>.
- Türkmen, H.(2015). Ötenazi Sorunsalına Teolojik Açından Bir Bakış. *Kalem Araştırmaları Dergisi*, 13(1), 495-519. [\[CrossRef\]](#)
- Tüyen, Z. (2020). İşletmelerde Sürdürülebilirlik Kavramı ve Sürdülebilirliği Etkileyen Etmenler. *İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 19(37), 91-117. [\[CrossRef\]](#)
- Ünverdi, M. (2015). İnsan ve Hayatın Anlamı Bağlamında Ötanazi. *Bilimname XXVIII*, 1, 167-199.
- WCED. (1987). *Our Common Future*. Oxford: Oxford University Press.
- Yeni, O. (2014). Sürdürülebilirlik ve Sürdürülebilir Kalkınma: Bir Yazın Taraması. *Gazi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 16(3), 181-208. [\[CrossRef\]](#)
- Yücel, E. (2018). *Entegre Raporlama Kurumsal Sürdürülebilirlik Kapsamında Kurumsal Raporlamanın Gelişimi*. Bursa: Dora Basım-Yayın Dağıtım.

Extended Abstract

When you are strolling along the road or enjoying a nature walk, encountering an ant or insect beneath your foot might give you pause, causing hesitation before you proceed. This response could contribute to their survival. Such cautious behavior reflects a deep-seated desire to preserve life and refrain from causing harm. Within many individuals lies a profound sense of survival, a manifestation of the ancient ten commandments “Thou shalt not kill,” ingrained in human consciousness for millennia. Nevertheless, throughout history, the ravages of war and extraordinary circumstances have led to the demise of millions of creatures and, tragically, even human lives.

The billions of dollars invested in medicine aim to enhance the health of people and animals, alleviate suffering, and promote survival for a more comfortable existence. This study explores the contentious topic of “euthanasia,” the deliberate termination of human and animal lives due to severe living conditions. Irreparable diseases and agonizing pain afflict both humans and animals, prompting consideration of euthanasia as a compassionate response to unbearable suffering. Prolonged suffering not only worsens individual discomfort but also has broader negative implications for the well-being of the universe and its inhabitants, touching upon the concept of sustainability. The continuation of adverse conditions perpetuates negative impacts on sustainability while ending such conditions can foster positive outcomes. Decisions regarding life continuation or cessation also carry implications for costs, encompassing both monetary and non-monetary dimensions, the latter of which manifests in spiritual forms.

Based on this information, the primary aim of this study is to explore the potential implications of euthanasia on sustainability, both in terms of monetary and non-monetary costs to bring these considerations to the forefront for the reader.

This study maintains a neutral stance on euthanasia, neither advocating for nor opposing its practice. The sole focus lies in investigating the impact of euthanasia on sustainability and analyzing associated costs. Essentially, the study aims to approach the issue through the lens of management accounting, devoid of any bias towards or against euthanasia. It is worth noting that in our country, there is currently no provision for patients to request euthanasia or for relatives to request or carry out euthanasia on behalf of a patient. However, to conduct a thorough cost-benefit analysis of euthanasia and sustainability, we will hypothetically consider a scenario where euthanasia is legally permissible in any country or circumstance. In this study, we assume a hypothetical scenario where euthanasia is legally permitted, enabling us to forecast both monetary and non-monetary costs and revenues through a cost-benefit analysis. While some costs are quantified in monetary terms, others are acknowledged but not expressed numerically due to their emotive nature.

Monetary and non-monetary revenues and costs associated with the presence and absence of euthanasia are compared across environmental, economic, and social dimensions about sustainability. These revenue and cost elements can be projected over periodic intervals (such as monthly or annually) or for an indefinite period based on the patient's potential lifespan in natural conditions. For this study, costs and revenues are considered on an annual basis. In scenarios where euthanasia is practiced, economic monetary revenues include personnel costs, medical equipment and device expenses, other medical support costs, space expenses, and avoided labor loss. Environmental income comprises avoided waste costs. Social income is derived from avoided incidental expenditures of the patient's relatives and the avoided need for psychological support. On the other hand, while economic and environmental monetary costs are not incurred in euthanasia scenarios, there are social non-monetary costs, such as the emotional pain and grief experienced by the patient's relatives, psychological distress, and loss of the will to live. This perspective highlights a critical observation: the monetary revenues associated with euthanasia scenarios become costs in their absence. Furthermore, one could argue that the social costs incurred, both with and without the presence of euthanasia, are comparable. Hence, it is unsurprising that nearly every decision, whether major or minor, influences sustainability in daily life. While it is understandable to weigh the economic ramifications heavily in the decision-making process concerning euthanasia, factoring in environmental and social costs and benefits could shift the decision-making process into a different realm.

In this study, we aim to illuminate a nuanced yet poignant aspect of our social existence through a cost-benefit analysis employing a management accounting approach, within the broader context of economic, environmental, and social dimensions of sustainability. Each euthanasia case carries its unique set of costs and benefits. The magnitude and emotional resonance of these factors vary depending on the medical circumstances and the familial dynamics surrounding the patient. While many individuals may initially approach the costs and benefits of euthanasia from an emotional standpoint, dismissing the importance of monetary values, this perspective, though seemingly justifiable, raises a critical issue when considering the extent of state support. It is noteworthy that some families may exhaust a significant portion, if not all, of their assets in support of a patient considering euthanasia. It is important to clarify that the objective of the cost-benefit analysis section in our study is not to advocate for specific decisions but rather to present a thorough exploration of the issue, including all its dimensions, for the reader's consideration.